

Julian Platt

Augustyn Jendrysiek (20 września 1924 - 10 lutego 1977) [nekrolog]

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 68/4, 433-437

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

V. K R O N I K A Z M A R L I

Pamiętnik Literacki, LXVIII, 1977, z. 4

AUGUSTYN JENDRYSIK (20 września 1924 — 10 lutego 1977)

Śmierć Augustyna Jendryśika zaskoczyła jego przyjaciół i kolegów. Bezpośrednio przed chorobą, 27 I 1977, referował w Instytucie Literatury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego fragment przyszłej rozprawy habilitacyjnej. Zgon przerwał żywot człowieka mającego bogate plany naukowe i osobiste, szczerze zaangażowanego w pracę zawodową i społeczną.

Biografia zmarłego zawiera wiele z tragizmu pokolenia Ślązaków urodzonych w latach drugiego i trzeciego dziesięciolecia wieku XX. Augustyn Jendryśik doświadczył w swym życiu nieszczęść związanych z wojną, następnie trudności okresu powojennego, gdy podjął studia, a później pracę zawodową.

Urodził się w Pszowie (b. pow. Wodzisław), miejscowości słynnej z kopalń węgla, w których jego ojciec pracował jako górnik. Przywiązanie do tradycji górniczych rodziny i do tego śląskiego miasteczka było u Augustyna Jendryśika bardzo mocne, o czym dobrze wiedzieli jego przyjaciele z okresu studiów. Niejednokrotnie opowiadał im o tej małej miejscowości, o jej folklorze i panujących tam zwyczajach.

Na skutek wojny skończył szkołę średnią ze znacznym opóźnieniem, w r. 1948 rozpoczął studia na Uniwersytecie Wrocławskim, wybierając jako kierunek podstawowy filologię polską. Magisterium uzyskał w r. 1952 na podstawie pracy *Wodewile Książnina*. Zgodnie z praktyką tego okresu, w którym tak silnie dawał się odczuć brak nauczycieli, Jendryśik otrzymał nakaz pracy do Liceum Ogólnokształcącego w Nysie. Uczył tam rok, następnie opuścił szkołę powracając do Wrocławia, gdzie otrzymał etat w Pracowni Literatury Polskiego Oświecenia Instytutu Badań Literackich PAN. W znacznym stopniu dopomogły mu w tym usilne starania jego profesora, który objął w tym czasie w IBL kierownictwo prac nad teatrem polskiego Oświecenia.

W IBL pracował Jendryśik do r. 1961, najpierw jako starszy asystent, potem jako adiunkt. Przygotował wydanie utworów dramatycznych Franciszka Dionizego Książnina — ukazało się ono w r. 1958 w PIW-owskiej serii „Teatr Polskiego Oświecenia”. Choć mija już 20 lat od opubliko-

wania tej książki, nie zdezaktualizowało się ani edytorskie opracowanie tekstów, ani 60-stronicowa rozprawa wstępna o Książninie i jego twórczości dramatycznej. Jendrysik dał się tu poznać jako rzetelny edytor i dobrze zapowiadający się historyk literatury, skrupulatnie śledzący dzieje powstawania dramatów Książnina, w których dostrzegł odbicie kultury rokoka oraz dowody oddziaływania folkloru na twórczość XVIII-wiecznego poety.

Ze studiami Jendrysika nad teatrem stanisławowskim ma także związek jego rozprawka „*Wesele Figara*” w Polsce („Przegląd Humanistyczny” 1958, nr 3). Ale obok studiów nad dramaturgią i teatrem XVIII w. Jendrysik kontynuował równocześnie badania nad poezją i publicystyką epoki Oświecenia. Z biegiem czasu ta dziedzina stała się drugim przedmiotem jego zainteresowań, na których odcisnęła piętno indywidualność prof. Tadeusza Mikulskiego. Od Mikulskiego przejął skrupulatność w wyjaśnianiu spraw pozornie drobnych, mających jednak wielkie znaczenie dla solidnej wiedzy o epoce, a tym bardziej dla monograficznych opracowań twórczości poetów stanisławowskich.

Do tego typu studiów i przyczynków należą publikacje Jendrysika: *Gawdzicki, nie Trembecki* („Pamiętnik Literacki” 1958, z. 4) oraz *Trembeckiego „Nadgrobek hajduka”* (jw., 1959, z. 3/4). Uzupełniały one i rewidowały w zasadniczy sposób edycję krytyczną *Pism wszystkich Stanisława Trembeckiego* (1953), do której mylnie włączono szereg pozycji innych autorów, wiele zaś wierszy Trembeckiego pominięto. Przypisywany dotąd twórcy *Sofiówki* wiersz *Do Stanisława Augusta od ziemian sandomierskich w Radomiu* został dzięki skrupulatności Jendrysika przywrócony właściwemu autorowi — Feliksowi Gawdzickiemu. Jendrysik dotarł do XVIII-wiecznego pierwodruku utworu, ustalił jego tekst zniekształcony przez kolejnych wydawców oraz wskazał niewątpliwego twórcę.

Podobne odkrycie archiwalne przedstawia artykuł *Trembeckiego „Nadgrobek hajduka”*. Spostrzeżenia badacza dotyczą w tym wypadku wiersza umieszczonego przez edytora *Pism wszystkich* (t. 2, s. 223) wśród *Utworów o niepewnym autorstwie*. Jendrysik ustalił niezbitie autorstwo Trembeckiego, dotarł do XVIII-wiecznego zapisu tego wiersza, określił dokładną datę powstania, wreszcie zebrał kolejne wersje utworu, w swoim czasie bardzo popularnego.

Wśród artykułów Jendrysika o twórczości poetów stanisławowskich wymienić jeszcze należy przyczynek dotyczący spuścizny po Franciszku Zabłockim, „*Oddalenie się z Warszawy Literata*”. W *sprawie daty powstania satyry Franciszka Zabłockiego* („Archiwum Literackie” t. 5 (1960)). Jendrysik związał ten wiersz z biografią Węgierskiego, przyjaciela Zabłockiego, a ponadto ustalił dokładną datę powstania utworu, wnosząc w ten sposób ważne uzupełnienia do wiedzy o życiu i twórczości tak poczytnych przedstawicieli poezji stanisławowskiej.

Śledząc życie literackie i publicystykę tej epoki Jendrysik podjął pracę nad monografią politycznego pisarstwa Stanisława Staszica. Studium to, którego temat uzgodniony został z prof. Mikulskim, miało stanowić w przyszłości dysertację doktorską. Już w r. 1956 ukazał się pierwszy artykuł Jendrysika z tego kręgu tematycznego, zatytułowany *O wydaniach „Przestróg dla Polski” w XVIII wieku* („Pamiętnik Literacki” 1956, z. 2). Autor ustalił dokładne daty ukazania się kolejnych XVIII-wiecznych edycji tej ważnej publikacji Staszica, określił także okoliczności, w jakich dzieło powstało. Podobne badania przeprowadził Jendrysik nad pierwszym publicystycznym tekstem Staszica, ogłaszając artykuł *O wydaniach „Uwag nad życiem Jana Zamoyskiego” w XVIII w.* (jw., 1961, z. 2).

Augustyn Jendrysik

Tok dalszych studiów nad Staszicem zakłóciło przeniesienie się Jendrysika do Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Katowicach. Od dawna chciał on pracować na Śląsku, niedaleko miejsca urodzenia, często wspominał o tym w rozmowach z kolegami. Skorzystał więc z nadarzającej się okazji i przeniósł się w r. 1961 do Katowic, gdzie uzyskał stanowisko adiunkta w Katedrze Historii Literatury Polskiej WSP. Od roku 1968, tj. od chwili powstania Uniwersytetu Śląskiego, do r. 1971 pełnił na tej uczelni obowiązki kierownika Studium Wieczorowego na Wydziale Humanistycznym.

Do głównych jego zajęć należały wykłady i ćwiczenia z historii literatury polskiej, zwłaszcza oświeceniowej. Powierzono mu ponadto wykłady i ćwiczenia z przedmiotu zwanego: wprowadzenie do nauki o lite-

raturze. W ostatnich latach życia opiekował się też seminariami magisterskimi, głównie na studiach zaocznych.

Śmierć prof. Mikulskiego, oddalenie się od centrum badań nad Oświeceniem i zaabsorbowanie pracą dydaktyczną zaciążyły w poważnym stopniu nad studiami o Staszicu. Doktoryzował się Jendrysik dopiero w r. 1967, w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Katowicach, na podstawie rozprawy *Problemy publicystyki Staszica*. Kolejne fragmenty dysertacji ogłaszał w czasopismach i wydawnictwach ciągłych. W roku 1965 ukazała się publikacja *Wokół genezy „Uwag” Staszica* („Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Katowicach”, z. 3. Prace Historycznoliterackie Katedry Historii Literatury Polskiej), w r. 1973 — artykuł *Staszica uwagi o edukacji* („Rocznik Komisji Historycznoliterackiej PAN” t. 11).

Owe artykuły o Staszicu nie tworzą łącznie monografii, którą niewątpliwie Jendrysik zamierzał w przyszłości napisać. Ale charakterystyczną ich cechą, wyniesioną z dobrej szkoły Tadeusza Mikulskiego, jest uparte drażnienie problemów, próby wyjaśnienia zagadnień nie rozwiązanych. I w tym wypadku Jendrysik uzyskał bezsporne osiągnięcia, które wykrzystają przyszli badacze twórczości Staszica. Do takich osiągnięć należy m. in. odkrycie, że *Uwagi nad życiem Jana Zamoyskiego* rozpoczął Staszic już w drugiej połowie r. 1783 realizując w ten sposób postulat ogłoszonych właśnie *Ustaw Komisji Edukacji Narodowej dla stanu akademickiego i na szkoły w krajach Rzeczypospolitej przepisanych*. Stwierdzenie tego faktu ma znaczenie nie tylko dla historyków literatury, ale również dla historyków oświaty. Co ważniejsze, ukazuje rolę inspiratorską Komisji Edukacji Narodowej w przygotowaniu przyszłej problematyki Sejmu Czteroletniego.

Interesując się publicystyką czasów stanisławowskich Jendrysik śledził równocześnie odbicie spraw polskich na terenie XVIII-wiecznego Wrocławia — ważnego ośrodka wydawniczego, przez który zazwyczaj przejeżdżali Polacy udający się do zachodniej Europy. Owocem tego nurtu badań jest artykuł *Polonica w „Breslauische Nachrichten von Schriften und Schriftstellern”* („Rocznik Wrocławski” 1961). Równocześnie nadal pozostawał w polu widzenia autora tak żywo reagujący na wypadki polityczne dramat i teatr tej epoki, czego świadectwem jest publikacja *Zapomniane relacje o „Krakowiakach i góralach”* („Pamiętnik Teatralny” 1966, z. 1/4).

Już w pierwszych latach pracy badawczej nad literaturą polskiego Oświecenia Jendrysik zajął się komedią Niemcewicza — ogłosił artykuł „*Powrót posła” przed sądem publiczności* („Nowe Sygnały” 1957, nr 7). W ostatnim okresie głównym tematem jego pracy naukowej były studia nad *Powrotem posła*, które miały stanowić w przyszłości rozprawę habilitacyjną. Pierwszy artykuł z tego cyklu, zatytułowany *Wokół daty powstania „Powrotu posła”*, wydrukował „Pamiętnik Literacki” (1977, z. 2). Następny, dotyczący XVIII-wiecznej recepcji utworu, referował Jen-

drysik na zebraniu Instytutu Literatury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w styczniu 1977.

Po przeniesieniu się do Katowic zajął się Jendrysik również problematyką regionalną, co znalazło wyraz w odczycie *O nową bibliografię piśmiennictwa polskiego na Śląsku* („Streszczenia Odczytów Publicznych Podkomisji Śląskiej w Katowicach” 1966). Brał także udział w redagowaniu książki pamiątkowej WSP (*Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Katowicach 1950—1968*, Katowice 1971).

Uczestniczył w ogólnopolskim życiu naukowym wygłaszając referaty i odczyty na zebraniach organizowanych przez Instytut Badań Literackich, Podkomisję Śląską działającą przy Komisji Historycznoliterackiej Krakowskiego Oddziału PAN, Zakład Historii Literatury Staropolskiej Uniwersytetu Śląskiego.

Był członkiem Komisji Historycznoliterackiej Krakowskiego Oddziału PAN. Już od r. 1964 należał do Podkomisji Śląskiej z siedzibą w Katowicach. Objął obowiązki wiceprzewodniczącego Podkomisji, a w r. 1971, gdy Podkomisja Śląska przekształciła się w Komisję, powołano go na jej sekretarza. W roku 1976 został członkiem Komisji Historycznoliterackiej Katowickiego Oddziału PAN. W latach 1964—1968 pełnił także rozmaite funkcje w Zarządzie Zakładowej Organizacji Związku Nauczycielstwa Polskiego w WSP w Katowicach.

Zachorował nagle, śmierć nastąpiła po kilku dniach. Jego niespodziewany zgon wstrząsnął otoczeniem. Jak podkreślają najbliżsi koledzy zmarłego, rozstał się on z życiem w momencie szczególnie pomyślnego rozwoju swej działalności naukowej.

Julian Platt